

Predgovor

Od izbijanja prve i druge naftne krize 1973. i 1979. godine, odnosno, od izbijanje krize duga ZUR 1980. godine, međunarodni ekonomski odnosi su suočeni sa stalnim i sve većim turbulencijama, sa nepredvidivim posledicama, koje petpostavljaju uglavnom multilateralnu aktivnost. Međunarodno tržište kapitala je zahvaljujući razvoju tehnologije i informatike, globalizovano i internacionalizovano. Tokovi kapitala koji za nekoliko puta prevazilaze realne tokove predstavljaju Damaklov mač nad stabilnošću svetskog finansijskog sistema. Nestabilnosti doprinosi i asimetrija u razvoju. Globalizacija svetske privrede i liberalizacija robnih i finansijskih tokova su za posledicu imale povećano učešće ZUR i zemalja sa privredama u razvoju, mada Trijada moćnih opstaje. Uspešan završetak Urugvajске runde i stvaranje Svetske trgovinske organizacije 1995. godine je u značajnoj meri zaokružio institucionalizaciju svetskog privrednog sistema (MMF, Svetska banka, STO), postavljajući kao vodeće paradigme liberalizaciju, nacionalni tretman, pravo učešća na tržištu i status najpovlašćenije nacije, uz ostavljanje ZUR i zemljama sa privredama u tranziciji duže rokove prilagođavanja i davanje prava na odstupanje od opštih pravila ponašanja, u cilju stvaranja uslova za uspešnost dinamike izgradnje svetskog trgovinskog sistema uvažavanjem njihove nerazvijenosti. Na suprot multilateralizmu pojačava se regionalno povezivanje, koje je svoj najimpozantniji oblik dobilo stvaranjem Evropske unije i Evropske monetarne unije sa jedinstvenim novcem EURO. Rušenjem Berlinskog zida, pojavila se grupa zemalja koja se suočila sa potrebom transformacija socijalističkih, državno-planskih privreda u tržišne. Vašingtonskim konsenzusom su 90-tih godina date preporuke za brži prelaz ovih privreda na tržišne. Preporuke su date skoro aksiomatski, jer su svetski eksperti bili u uverenju da znaju sve što je relevantno za tranziciju. Relativno skromni rezultati su stavili pod ozbiljnu sumnju i kritiku preporuke Vašingtonskog konsenzusa istovremeno otvarajući nova-stara pitanja ključnih ekonomskih varijabli i njihovih teorijskih promišljanja.

U uslovima visoke međuzavisnosti privreda u svetu, u uslovima kada više faktora sinergetski deluje u pravcu globalizacije (strane direktne investicije, tokovi kapitala, transfer tehnologije i trgovina), a transnacionalne korporacije postaju vodeći privredni subjekti, u svim zemljama se međunarodnim ekonomskim odnosima, sistemskim rešenjima i ekonomskoj politici, pridaje sve veći značaj i oni su sve više u fokusu interesovanja i nauke i prakse.

Od A. Smita (XVIII vek), od kojeg se smatra da su ekonomisti počeli da se bave teorijom međunarodne trgovine do danas, teorija je prolazila kroz razne faze, pokušavajući da naučno objasni sve složenije pojave u svetu. Hekšer-Olin-Samjuelsonova teorija je bila teorija opšte ravnoteže koja je na kompleksan način pokušava da objasni međunarodne trgovinske odnose. Teorije koje su sledile,

pokušale su da koriguju predhodne na taj način što su se fokusirale na određene pojave, dajući značajan doprinos u njihovom rasvetljavanju (Krugmanova teorija imperfektne konkurencije i ekonomije obima, Vernonova teorija životnog ciklusa proizvoda, Porterov dijamant nacionalnih prednosti, nastajanje nove grane ekonomije – geoeconomije – koja pokušava da poveže međunarodnu ekonomiju i regionalni razvoj).

Dugo vremena su udžbenici iz Međunarodne ekonomije bili opterećeni brojnim modelima i hipotezama koji nisu mogli da budu empirijski verifikovani, a koji su studentima otežavali savladavanje materije i razumevanje međunarodnih ekonomskih odnosa. Ovakav pristup se pokazao neprimerenim, iz tog razloga što je studente primoravao da uče zastarele modele i hipoteze, a da istovremeno nisu mogli da steknu znanja zahvaljujući kojima bi bili u stanju da shvate i razumeju, odnosno, kvalitetno analiziraju dinamično promenljive i sve veće izazove koje nameću međunarodni ekonomski odnosi.

Iz tog razloga, i uvažavajući strana pedagoška iskustva, autori su se opredelili za nov pristup, odnosno, za napuštanje prezentiranja preteranih formalno-teorijskih postavki, što ne isključuje njihovu prezentaciju u meri u kojoj mogu da doprinesu i olakšaju bolju absorpciju znanja iz ove oblasti. Razumevanje međunarodnih ekonomskih odnosa podrazumeva znanja iz mikro i makroekonomije. Ovaj pristup istovremeno uključuje primenjivanje fundamentalnih ekonomskih principa, kao i uključivanje politike u tumačenje i analizu. Politika je uvek bila od značaja u ovim odnosima, a posebno je to u uslovima unipolarnog sveta, kakav on jeste početkom trećeg milenijuma.

Autori